
ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 130.2:008:004.78:005.57

I. С. Бондаренко

ДИСЦИПЛІНАРНІ МАТРИЦІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТТЯ «СОЦІАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ»: ІСТОРІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

У статті досліджено історію утвердження концепту «соціальна технологія» у світовій науці. Зосереджено увагу на початковому етапі розвитку дисциплінарних теорій інтерпретації соціальних технологій, що надало змогу виявити гуманітарні змісти в їх потрактуваннях. Розвідка вводить до вітчизняного наукового обігу імена американських та західноєвропейських дослідників, які й заклали методологічні основи подальшого розуміння цих соціокультурних феноменів людського буття.

Ключові слова: комунікація, модернізація, пабліситі, пропаганда, соціальна технологія, соціальна робота.

I. Вступ

Наприкінці XIX – початку XX ст. у світовій науці оформилися основні методологічні моделі розуміння технології, які є актуальними донині. Перша модель фіксує поняття технологія за сферою конструювання й виробництва технічних систем (машин, приладів, механізмів, двигунів). У такому контексті технологія тлумачиться як процес застосування певної форми енергії для перетворення матеріалу / сировини у корисний продукт. Друга модель спирається на визначення технології як будь-якої людської спроби впорядкувати фізичний та соціальний світ. Подібна інтерпретація залучає до технологічної площини широкий спектр суспільних заходів: законодавство, економічні ініціативи, політичні стратегії, журналістику, освіту. Остання інтерпретаційна модель зумовила появу сталої конструкції «соціальна технологія».

II. Постановка завдання та методи

Основним завданням нашого дослідження стало вивчення основних підходів до витлумачення поняття «соціальна технологія» на початкових етапах розвитку прикладного суспільствознавства. Авторка з'ясовує домінуючі тенденції наукового аналізу комунікаційних технологій у перших концепціях соціальних технологій. Для реалізації мети дослідження застосовано загальнонаукові методи системного аналізу, аналогії, моделювання, конкретизації та порівняння.

III. Результати

У світовій науці усталилася думка, що поява терміна «соціальна технологія» пов'язана з роботами соціологів Чиказького університету, представленими широкій громадськості наприкінці XIX ст. На цьому, зокрема, наполягають М. Дерксен [1], Р. Тамошюнайте, М. Скаржаускайте [12], вказуючи на конкретного автора – А. Смолла та його працю – «The Methodology of the Social Problem», у якій, начебто, фігурує конструкція «соціальна технологія».

Справді, 1898 рік став однією з важливих віх в історії концептуалізації поняття «соціальна технологія». А. Смолл, професор факультету соціології Чиказького університету, засновник спеціалізованого видання «American Journal of Sociology», публікує цикл статей під назвою «Seminar Notes: The Methodology of the Social Problem» [10], у яких окреслено розуміння технології з позицій соціології. Цей концепт дослідник означає як процес використання знань про факти й закони суспільного буття з метою досягнення раціональних соціальних цілей [10, с. 131].

У 1904 р. А. Смолл, досліджуючи етапи становлення практичної соціології, одноразово використовує термін «соціальні технології» на позначення теорії Ч. Гендерсона. А. Смолл зауважує, термін «практична соціологія» є ідентичним поняттю «соціальна технологія», уведеним його колегою. Учений, переосмислюючи наукову гіпотезу Ч. Гендерсона, так пояснює сутність концепту

«соціальні технології»: «сукупність випробуваних засобів, що використовуються для сприяння соціального прогресу у всіх сферах суспільного життя. Це належне позначення модерного типу зусиль щодо соціального удосконалення, кожен з яких має такий самий стосунок до фундаментальної соціології, як фізична технологія, пов'язана з основними фізичними науками» [12, с. 26].

Не можуть залишитися поза нашою увагою здобутки німецьких наукових шкіл, які, починаючи з кінця XIX ст., а саме з 1881 р. (раніше, ніж американські соціологи), активно використовують поняття «соціальна техніка». Наголосимо, лексема «техніка», зважаючи на специфіку слововжитку німецької мови, є еквівалентом поняттю «технологія». На цьому акцентують увагу більшість світових дослідників феномена технологія. Красномовною є й позиція Е. Шатцберга, який вважає, що англійське поняття «технологія» було запозичене американськими соціологами наприкінці XIX ст. Зміст німецькомовного терміна «техніка» визначив подальші семантичні конфігурації концепту «технологія» [9].

Ми погоджуємося з точкою зору Е. Шатцберга щодо факту запозичення американськими вченими німецького терміна «die Technik». Утім, заперечуємо його твердження стосовно фіксації семантики лексеми тільки за сферою промислового виробництва. У XIX ст. у німецькій гуманітаристиці досить активно використовувалася концепція техніки як інструменту модернізації суспільних процесів. Такої ж позиції дотримується М. Дерксен, зазначаючи, що лексема «die Technik» мала дві семантичні структури: спрощену, що відносила її до матеріальних аспектів індустрії, та всеосяжну, що позначала правила, процедури й навички для досягнення певної мети [1, с. 71].

Цінними є й зауваги Г. Кноблауха, який вважає відносно нову німецькомовну конструкцію «der Sozialtechnologie» відповідником більш старіших та усталених понять «Sozialtechnik» / «sozialen Technik» («соціальна техніка») та «Social Engineering» («соціальний інжиніринг»). Дослідник називає німецькомовний термін «Sozialtechnik» «передвісником» поширеного у всьому світі поняття «соціальна технологія» [4].

Спробуємо відтворити процес утвердження концепту «соціальна техніка» в історії німецької гуманітаристики. Так, Дж. Пост у 1891 р. публікує трактат «Arbeit statt Almosen. Beitrag zur Social-Technik» («Праця замість подаяння. Внесок у соціальні технології») [8], у якому досліджено механізм правового захисту праці у Німеччині. Утім, автор не подав власного тлумачення терміна «соціальна техніка».

Згодом у 1894 р. вийшла у світ праця Ю. Офнера «Studien sozialer Jurisprudenz» («Дослідження соціальної юриспруденції»), у якій автор розмірковує про суспільне призначення правознавства. Окремий розділ праці має назву «Die Jurisprudenz als soziale Technik» («Юриспруденція як соціальна техніка»). У концепції вченого правова наука постає мистецтвом застосування законів. Утім, це мистецтво має не тільки відображати механістичну логіку закону, але й охоплювати відстеження його впливу на конкретну життєву ситуацію. На його думку, сучасний юрист має перебувати у гущі життя, яке наочно йому демонструє «знання людей та обставин як основу його ефективності» [6, с. 20]. Дослідник зауважує: «Юриспруденція як соціальна техніка виконує функції технології. Принципи, на яких базується ця наука, мають виходити з життя. Правознавство мусить кваліфіковано визначати й оцінювати існуючі умови суспільного буття. Ця наука є вільною, але водночас конкретною та раціональною» [6, с. 20].

Ю. Офнер мислить про нову систему юридичної науки, що поставатиме на ґрунті психології та економіки; це спричинить формування сучасної і незалежної свідомості правників. Учений закликав до вироблення розумного кримінально-виконавчого права, у якому покарання визначалося б на засадах «поміркового» виховного процесу. У теорії дослідника такі правові інститути, як шлюб, майно, спадщина, обов'язок постають своєрідними соціальними машинами, а будь-яка правова реформа є аналогом удосконалення фізичних машин. Так само Ю. Офнер вважав обов'язком нової генерації правників перегляд трудового права та права власності. За його словами, детальне вивчення, налагодження, зіставлення правових механізмів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням власністю, а також з відносинами суспільної організації праці, можуть суттєво вплинути на розвиток економіки та рівень безробіття в країні. Найголовніше, кожна стаття закону має проходити процедуру практичної апробації шляхом проведення експерименту та створення моделей. У цьому і полягає сенс «наукової соціальної технології» [6, с. 26].

У 1899 р. побачила світ праця неокантіанця П. Наторпа «Соціальна педагогіка: теорія виховання волі на основі єднання» («Sozialpädagogik: Theorie der Willenserziehung auf der Grundlage der Gemeinschaft»), у якій поняття «техніка» постає ключовим елементом концепції соціальної педагогіки. Дослідник вбачає у ньому не семантику технічного інструменталізму, а передусім гуманітарний зміст. У його інтерпретації техніка, а, по суті, технологія постає соціокультурним феноменом. Автор розуміє під нею «домінування людини над природою через знання її законів» [5, с. 38].

У технологіях накопичується сума знань і досвіду, необхідних для вирішення конкретної соціальної проблеми. П. Наторп зауважує: «технологія повністю контролює вибір засобів для кожної

обраної мети; зв'язок засобів і мети є нічим іншим, як зв'язком причини з наслідками» [5, с. 38]. До сфери технології учений зараховує й усталені ціннісні норми добра та зла, правильного або неправильного.

Оскільки технологія – це сума відповідних знань, П. Наторп розподіляє їх за різними науковими галузями. Так, за його словами, у модерному суспільстві функціонують фізико-хімічні технології (дослідник зауважує, що у цій сфері розкривається найпростіший сенс технології) та психологічні технології. Останні він тлумачить як «мистецтво звернення до душ, у якому психіатрія, індивідуальне психічне виховання, а також усі форми управління, що беруть участь у кожному різновиді людської діяльності, свідомо визначають будь-яку міру та манеру психологічного впливу на суб'єктивну свідомість» [5, с. 39].

Нарешті П. Наторп виокремлює ще один клас технологій – соціологічні технології («soziologische Technik» [5, с. 38]). Саме вони, на думку автора, визначають «усі прояви громадського порядку, а також виховання (останнє є діяльністю), залежного від життя спільноти та характеру її організації» [5, с. 39]. Поряд з поняттям «соціологічна техніка» дослідник використовує конструкцію «соціальна техніка» [5, с. 138], утім, вони, фактично, є синонімічними концептами. Будуючи теорію соціальної педагогіки, учений виходить з тези, що виховання, сутність якого полягає у гартуванні волі, зумовлюється життям спільноти, від якого і залежить утвердження відповідної дидактичної форми. Отже, соціальні технології допомагають людині самовизначатися з її життєвими пріоритетами; вони формують її волю шляхом засвоєння «каузальних знань» [5, с. 138], прийнятих спільнотою. На ґрунті соціальних технологій відбувається і процес суспільної консолідації, що постає «технічним станом соціальної активності» [5, с. 138].

Аналіз праць німецьких дослідників, присвячених питанням соціальної технології (у німецькомовній традиції – «soziale Technik») кінця XIX ст., вказує на їх першість у процесі закріплення цього поняття у методології світової науки. Дж. Пост, Ю. Офнер, П. Наторп розуміли соціальну технологію як впорядковану систему гуманітарних знань (юриспруденції, педагогіки), необхідних для ефективного регулювання суспільного життя та становлення особистості.

У 1901 р. Ч. Гендерсон, професор факультету соціології Чиказького університету, представив працю «The Scope of Social Technology» («Сфера соціальних технологій»), у якій, на наше переконання, уперше у світовій науці поняття «соціальна технологія» піддалося методологічній процедурі введення онтологічних уявлень про нього в емпіричний масив. Для Ч. Гендерсона принципово науковою позицією стало розмежування соціології на теоретичну та практичну. Учений вбачає особливе місце соціальних технологій у системі практичної соціології. Фактично, у його концепції між цими поняттями можна поставити знак дорівнює. Так, Ч. Гендерсон зазначає: «соціальні технології – визнане, легітимне поле наукової спеціалізації» [3, с. 478]. Соціальні технології є науково вивіреними способами і знаннями, що оптимізують суспільний розвиток. Вони працюють з фактами та подіями, які вже відбулися у соціумі, та з методами реалізації майбутніх явищ та процесів. Соціальні технології ніби зондують сутність кожного соціального феномену та пропонують найкращий спосіб його розгортання у майбутньому. Дослідник робить перші конкретні зауваги щодо базового поняття: «Соціальні технології мають справу з цим рухом, становленням – його метою та способами у кожній конкретній ситуації» [3, с. 468].

Дослідник визначав три аспекти (можливі варіанти) упровадження соціальних технологій у суспільну практику: через розробку принципів (в авторській інтерпретації принципи – це напрями поведінки, що виходять з досвіду, а також регулятивні норми для відповідних дій з урахуванням поставленої мети) повної організації будь-якої спільноти у контексті досягнення визначених цілей; шляхом фіксації принципів соціальної технології (у значенні соціального творення) «природної» групи або класу: вироблення системи або механізму, оптимальних для задоволення всіх інтересів групи / класу з урахуванням інтересів спільноти; за допомогою вибору конкретної проблеми, динаміка вирішення якої потребує не тільки зусиль соціальної науки, а й інших галузей знань, а також координації та взаємодії матеріальних та морально-етичних ресурсів спільноти.

Отже, у концепції Ч. Гендерсона соціальна технологія постає не тільки системою фахово визначених процедур, операцій, способів та засобів вирішення проблеми або реалізації певної мети, а й міждисциплінарним науковим проектом і громадською ініціативою. Дослідник робить спробу визначення соціальної технології, під якою розуміє «систему свідомої і цілеспрямованої організації людей, у якій кожна фактична, природна соціальна організація знаходить своє справжнє місце, у якій всі чинники гармонійно співпрацюють задля реалізації все більшої сукупності та кращих пропорцій прагнень індивіда» [3, с. 472].

Ч. Гендерсон, використовуючи теорію прагнень й інтересів А. Смолла, здійснює першу у світовій науці класифікацію соціальних технологій, у якій виокремлюються шість груп: соціальні технології «прагнення здоров'я», що охоплюють систему «громадської санітарії» [3, с. 473]; соціальні технології «прагнення багатства» – конституюють промислову і торговельну системи; соціальні технології «прагнення краси» – організують різноманітні асоціації художньої культури; соціальні технології «прагнення знання» – утворюють систему освіти; соціальні технології «праг-

нення комунікабельності» – розбудовують систему спілкування; соціальні технології «прагнення праведності» / релігії – здійснюють заходи соціального контролю, етичного спрямування.

Дослідник розумів недосконалість цієї класифікації, але був упевнений у тому, що прогрес соціальних технологій буде залежати тільки від «спеціалізації» [3, с. 473]. Учений слушно зауважував: «Матеріали для поділу соціальних технологій є дуже розрізненими, тому суспільство потребує систематичної їх координації з метою конструювання узгодженої сукупності регулятивних принципів, що ґрунтуються на критичних дослідженнях, а не на інстинктивному й несвідомому прийнятті традиційних вірувань» [3, с. 475]. Ч. Гендерсон усвідомлював, що реалізація проекту прикладної соціології / соціальної технології у кожному суспільному секторі (сім'я, школа, сільське господарство, промисловість, політика, розбудова міст тощо) можлива тільки через взаємодію обов'язкових чинників – «природної» групи, сукупності експертів, спеціалізованого знання та експертних висновків.

Учений зауважував, що застосування соціальних технологій особливо важливе в умовах класового антагонізму, а також їх ефективність справджується під час роботи з так званими «вторинними продуктами еволюції» [3, с. 478] – кримінальними групами. Розглядаючи антагонізм між найманими працівниками й промисловцями, ремісниками й менеджерами, спричинений технічним прогресом, новими підходами до розподілу праці, урбанізацією, Ч. Гендерсон пояснює, що врегулювати конфлікт можна тільки за умови впорядкування, систематизації й координації різноманітних експертних оцінок. Це може зробити тільки соціальний технолог, який має базові соціологічні знання та навички управління конфліктами й ризиками. На думку автора, будь-яка соціальна проблема (реформа, трудове питання, зростання бідності, освітні послуги, медична допомога) вирішується за допомогою «методології» соціальних технологій.

Так, Ч. Гендерсон, спираючись на власну розробку соціалотехнологічної ефективності, надав пропозиції щодо подолання алкогольної залежності серед населення США. Нагадаймо, саме у цей час у країні запроваджувався потужний урядовий проект «сухого закону», що забороняв продаж, виробництво й транспортування алкоголю. Дослідник зауважував, що подолати конфлікт у середовищі незадоволеного населення можна тільки шляхом системної роботи фахівців із різних галузей знань: юристів, соціологів, економістів, управлінців психіатрів, представників релігії. Учений доходить висновку, що вирішити цю соціальну проблему можна через такі «кроки» впровадження соціальної технології: застосування різноманітних методів морального переконування; задіяння методів правового контролю, штрафів, високих податків на вироблення та поширення алкогольних напоїв; залучення освітніх методів – викладання лекцій, підготовка публікацій; використання ресурсів модерної машинерії та організації промислового виробництва (звільнення з роботи працівника за вживання алкогольних напоїв); дисциплінування за допомогою «соціальної критики» [3, с. 484] та прикладів для наслідування; вплив релігії та церкви; створення громадських асоціацій, що підтримуватимуть тверезу поведінку; вплив загальних стандартів успішного й здорового життя (поліпшення житлових умов, санітарії, відпочинку, легкої атлетики, громадських станцій комфорту). У цьому багаторівневому проекті функція соціальної технології полягатиме у наданні «інтелектуальної організації цьому експерименту; інтеграції його у загальну раціональну систему; здійсненні диференціації між специфічними локальними умовами й загальними законами поведінки, що стимулюватиме вироблення відповідних регулятивних правил» [3, с. 485].

Отже, у теорії Ч. Гендерсона соціальна технологія поставала окремою галуззю суспільствознавства – практичною соціологією. Дослідник мислив соціальну технологію як міждисциплінарний проект, що спрямовував зусилля фахівців різних професійних сфер на вирішення нагальних соціальних питань як локального, так і глобального масштабу. Це була перша у світі спроба актуалізації потенціалу соціогуманітарної науки у реальних суспільних процесах. Соціальний технолог мав дослідити, систематизувати й координувати розрізнений масив наукової інформації й виробити єдині регуляторні принципи подолання певної суспільної кризи або конфлікту.

За словами М. Дрексена, після 1902 р. у США навчальний курс під назвою «Методи соціальної технології» утвердився в освітніх програмах третини навчальних закладів, у яких відбувалася підготовка спеціалістів у галузі соціології [1, с. 67]. Більшість американських соціологів тієї доби намагалися розширити методологічні кордони практичної / прикладної соціології та інтегрувати концепт «соціальні технології» у суспільствознавство. Утім, у перші десятиліття ХХ ст. цей процес відбувався дуже повільно. У тодішній американській науці утверджувалася тенденція щодо розуміння соціальної технології або як методу дослідження соціології (К. Тейлор), або як неконкретизованої форми соціальної роботи.

Незважаючи на динамічні процеси, що відбувалися у царині суспільствознавства на рівні методології, більшість соціологів залишалися осторонь термінологічних і концептуальних інновацій; деякі з них заперечували факт упровадження принципів прикладної соціології в реальне життя спільноти. Показовою є точка зору Ч. Елвуда, який вважав, що штучна диференціація соціології на прикладну та теоретичну галузі є «сумнівною» [2, с. 326]. Однак, дослідник вважав

упроваджений Ч. Гендерсоном термін «соціальна технологія» доцільним у значенні «організації усіх наших знань про практичні засоби й методи покращення соціальних умов» [2, с. 326].

У 1920 р. у США виходить у світ ґрунтовна праця Е. Берджесса та Р. Парка під назвою «Вступ до науки соціології» («Introduction to the Science of Sociology»). Незважаючи на те, що автори підручника представляли Чиказьку школу соціології, до яких належали А. Смолл та Ч. Гендерсон, термін «соціальна технологія» не стає концептуальним поняттям їх теорії. Натомість дослідники досить активно використовують операційні лексеми «техніка» й «технічний», ба більше, вони називають прикладні гуманітарні галузі «технічними соціальними науками» [7, с. 43] і зараховують до них політику, освіту, соціальну службу й економіку. На думку Е. Берджесса та Р. Парка, соціологія постала на базі історії, отже, її магістральним завданням є пояснення фактів соціальної реальності та управління ними. Автори зауважують: «Наше тлумачення феноменів є основою техніки і практичних девайсів для управління природою і природою людини, людиною і фізичним світом» [7, с. 23–24]. Показово, що дослідники розмежовували семантичні нюанси поняття «техніка», вбачаючи у ньому як суто технічний, так і культурний змісти.

Е. Берджесс та Р. Парк одними з перших у світовій науці звернули увагу на проблему урбанізації сучасного світу. Дослідники вказували, що «модерні методи» [7, с. 311] міського транспорту та комунікації непомітно й швидко трансформували соціальну та промислову організацію сучасного міста. Деякі авторські зауваги за своєю тональністю й ідейним змістом нагадують позиції праці С. Маккуайра «Медійне місто».

Показово, що Е. Берджесс та Р. Парк до основних атрибутів модерного міста зараховували публіситі. Ця техніка, на їх думку, уможливила «виховання виборця» [7, с. 315]; дослідники прирівнюють її вплив на організацію населення з політикою. Автори підкреслюють, публіситі стала визнаною формою соціального контролю, а соціальна реклама – «професією зі складною технікою, що підтримується комплексом спеціальних знань» [7, с. 315]. Преса, соціальна реклама, різноманітні дослідницькі бюро та благодійні фонди стають важливими інститутами формування громадської думки. Учені неодноразово наголошували на тому, що з точки зору соціології соціальна еволюція уможливилася через розвиток й удосконалення засобів і техніки комунікації – передусім преси й соціальної реклами. Показовими є такі слова: «Сьогодні кожен номер будь-якого журналу чи газети є дивом економічного поділу праці, капіталістичної організації та механічної техніки; це інструмент інтелектуальної й економічної комунікації, у якій сфокусовано потенціал усіх інших комерційних інструментів – залізниці, пошти, телеграфу й телефону» [7, с. 389].

У полі зору Е. Берджесса та Р. Парка перебував особливий тип техніки – пропаганда, яку вони означають метафоричною конструкцією «паперові кулі» [7, с. 837]. Дослідники називають пропаганду особливою формою реклами, що уможливила процеси формування громадської думки та управління демократичною більшістю. Незаперечним фактом функціонування пропаганди автори називають її технічну сутність, заявляючи: «Величезні пропагандистські сили тепер є спільним надбанням. Ними користуються як для недобросовісної й деструктивної мети, так і для конструктивної і моральної. Ці аспекти спричиняють новий інтерес до техніки пропаганди, аби довідатися, чи існує бодай найменша можливість для регулятивного й захисного втручання в її неупорядковану експлуатацію» [7, с. 837].

Учені вважали, що психологія пропагандистського впливу спирається на масові «капіталізовані упередження» [7, с. 838]. Саме вони постають передумовою емоційного формування образу певного соціального явища. Соціальні, расові інстинкти та схильність до самозбереження є рушійними силами пропагандистської техніки. Пропаганда через безупинну повторюваність слоганів настільки знецінила духовні підвалини, що суспільство опинилося у стані «морального банкрутства» [7, с. 840]. Дослідники визначають два загрозливих чинники використання пропаганди: перший – «зосередження влади у безвідповідальних руках» [7, с. 841], другий – «тенденція переважувати й нівелювати кожен великий людський стимул задля досягнення відносно тривіальних цілей» [7, с. 841]. У зв'язку з цим Е. Берджесс та Р. Парк закликали політичних і громадських лідерів до відповідальності у застосуванні пропагандистських технік.

Отже, Е. Берджесс та Р. Парк подають досить широке розуміння поняття «техніка», наповнюючи його багатозначним змістом – від механічного приладдя до типу людської поведінки в організованих спільнотах, від технічної машини до комунікаційної техніки управління суспільством. Учені з невідомих причин свідомо ігнорували термін «технологія», тим самим підтримуючи європейську традицію терміновжитку. Праця дослідників наочно продемонструвала не тільки методологічне розширення зони соціології, а й технократичні тенденції розвитку суспільства. У соціології машина й техніка стали метафоричним уособленням можливості раціонального контролю й планування суспільних процесів. Трендом машинної ери стала інженерія як альтернатива політики. Поступово інженерна справа інтегрувалася у площину гуманітарних наук, надаючи надію ученим, що будь-який суспільний конфлікт або кризу можна полагодити, як звичайнісінький технічний прилад.

IV. Висновки

Вивчення міжконтинентальних історичних віх усталення терміна «соціальна технологія» у науковому дискурсі вказує нам на незаперечний факт уваги світових дослідників до мінливих про-

цесів трансформації соціальної дійсності на основі спеціалізованого знання. Безумовно, дослідники осмислювали вплив науково-технічного прогресу на механізми суспільного життя, але вони чітко розуміли, що змінена соціальна реальність спричинена не тільки технічними артефактами, а й модерними способами організації виробництва, праці, громадських ініціатив, культури, освіти та побуту кожного члена спільноти. Суспільствознавці початку ХХ ст. впевнено доводили їх спроможність впливати на процеси цілеспрямованого конструювання політичної, економічної та соціокультурної структур суспільства. Перспективами подальших розвідок стане відтворення цілісної картини розвитку науки про соціальні комунікації, у якій технологія постає невід'ємним атрибутом сучасного буття.

Список використаної літератури

1. Derksen M. *Histories of Human Engineering: Tact and Technology*. Cambridge University Press, 2017. 276 p. URL: <https://doi.org/10.1017/9781107414921> (date of request: 12.03.2019).
2. Ellwood Ch. A. *Sociology: Its Problems and Its Relations*. *The American Journal of Sociology*. 1907. Vol. 13. № 3. P. 300–348. URL: <https://www.jstor.org/stable/2762475> (date of request: 12.04.2019).
3. Henderson R. *The Scope of Social Technology*. *American Journal of Sociology*. 1901. Vol. 6. № 4. P. 465–486. URL: <https://www.jstor.org/stable/2762288> (date of request: 25.03.2019).
4. Knoblauch H. *Sozialtechnologie, Soziologie und Rhetorik: Manuskript*, Berlin 2006. URL: http://www.as.tu-berlin.de/fileadmin/fg225/material_knoblauch/knoblauch_2006_Sozialtechnologie.pdf (date of request: 22.03.2019).
5. Natorp P. *Sozialpädagogik: Theorie der Willenserziehung auf der Grundlage der Gemeinschaft*. Stuttgart: F. Frommann (E. Hauff), 1899. 353 p. URL: <https://ia802704.us.archive.org/15/items/sozialpdagogikt01natogoog/sozialpdagogikt01natogoog.pdf> (date of request: 20.03.2019).
6. Ofner J. *Studien sozialer Jurisprudenz*. Wien: Alfred Hölder, 1894. 87 p. URL: <https://archive.org/details/studiensozialer00ofnegoog/page/n35> (date of request: 28.03.2019).
7. Park R. E., Burgess E. W. *Introduction To The Science Of Sociology*. Chicago, Illinois: The University of Chicago Press, 1921. 1039 p. URL: <https://ia801604.us.archive.org/5/items/in.ernet.dli.2015.107514/2015.107514.Introduction-To-The-Science-Of-Sociology.pdf> (date of request: 12.03.2019).
8. Post J. *Arbeit statt Almosen: Beitrag zur Social-Technik*. Bremen: Roussell, 1881.
9. Schatzberg E. *Technology. Critical History of a Concept*. Chicago; London: The University of Chicago Press, 2018. 336 p.
10. Small A. W. *Seminar Notes: The Methodology of the Social Problem. Division I. The Sources and Uses of Material*. *The American Journal of Sociology*. 1898. Vol. 4 (1). P. 113–144. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/210786> (date of request: 11.04.2019).
11. Small A. W. *The Scope of Sociology. IX. Premises of Practical Sociology*. *American Journal of Sociology*. 1904. Vol. 10. № 1. P. 26–46. URL: <http://www.jstor.org/stable/2762126> (date of request: 15.04.2019).
12. Tamošiūnaitė R., Skaržauskaitė M. *Theoretical Insights for Developing the Concept of Social Technologies*. *Social Technologies*. 2012. Vol. 2 (2). P. 263–272. URL: <https://www3.mruni.eu/ojs/social-technologies/article/view/198/189> (date of request: 18.04.2019).

Reference

1. Derksen, M. (2017). *Histories of Human Engineering: Tact and Technology*. Cambridge University Press. Retrieved from: <https://doi.org/10.1017/9781107414921> (in English).
2. Ellwood, Ch. A. (1907). *Sociology: Its Problems and Its Relations*. *The American Journal of Sociology*, 13 (3), 300–348. Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/2762475> (in English).
3. Henderson, R. (1901). *The Scope of Social Technology*. *American Journal of Sociology*, 64 (4), 465–486. Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/2762288> (in English).
4. Knoblauch, H. (2006). *Sozialtechnologie, Soziologie und Rhetorik*. Retrieved from http://www.as.tu-berlin.de/fileadmin/fg225/material_knoblauch/knoblauch_2006_Sozialtechnologie.pdf (in English).
5. Natorp, P. (1899). *Sozialpädagogik: Theorie der Willenserziehung auf der Grundlage der Gemeinschaft*. Stuttgart, F. Frommann (E. Hauff). Retrieved from: <https://ia802704.us.archive.org/15/items/sozialpdagogikt01natogoog/sozialpdagogikt01natogoog.pdf> (in English).
6. Ofner, J. (1894). *Studien sozialer Jurisprudenz*. Wien, Alfred Hölder. Retrieved from: <https://archive.org/details/studiensozialer00ofnegoog/page/n35> (in English).
7. Park, R. E., & Burgess E. W. (1921). *Introduction To The Science Of Sociology*. Chicago, Illinois, The University of Chicago Press. Retrieved from: <https://ia801604.us.archive.org/5/items/in.ernet.dli.2015.107514/2015.107514.Introduction-To-The-Science-Of-Sociology.pdf> (in English).
8. Post, J. (1881). *Arbeit statt Almosen: Beitrag zur Social-Technik*. Bremen, Roussell (in English).
9. Schatzberg, E. (2018). *Technology. Critical History of a Concept*. Chicago; London, The University of Chicago Press (in English).

10. Small, A. W. (1898). Seminar Notes: The Methodology of the Social Problem. Division I. The Sources and Uses of Material. *The American Journal of Sociology*, 4 (1), 113–144. Retrieved from: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/210786> (in English).
11. Small, A. W. (1904). The Scope of Sociology. IX. Premises of Practical Sociology. *American Journal of Sociology*, 10 (1), 26–46. Retrieved from: <http://www.jstor.org/stable/2762126> (in English).
12. Tamošiūnaitė, R., & Skaržauskaitė, M. (2012). Theoretical Insights for Developing the Concept of Social Technologies. *Social Technologies*, 2 (2), 263–272. Retrieved from: <https://www3.mruni.eu/ojs/social-technologies/article/view/198/189> (in English).

Стаття надійшла до редакції 10.05.2019.

Бондаренко И. С. Дисциплинарные матрицы интерпретации понятия «социальная технология»: история мирового опыта

В статье исследуется история фиксирования концепта «социальная технология» в мировой науке. Сосредоточено внимание на начальном этапе развития дисциплинарных теорий интерпретации социальных технологий, что позволило выявить гуманитарные смыслы в их трактовке. Статья вводит в отечественную науку имена американских и западноевропейских исследователей, которые заложили методологические основы дальнейшего понимания этих социокультурных феноменов человеческого бытия.

Ключевые слова: коммуникация, модернизация, публицити, пропаганда, социальная технология, социальная работа.

Bondarenko I. S. Disciplinary Matrices of Interpretation of the «Social Technology» Concept: History of Global Experience

Research methodology. *The central task of our research was to study the main approaches to the interpretation of the «social technology» concept at the early stages of the development of applied social science. The author finds out the dominant trends of scientific analysis of communication technologies in the first concepts of social technologies. To achieve the study goal, we used the general scientific methods of system analysis, analogy, modeling, concretization and comparison.*

Results. *The article examines the history of the «social technology» concept consolidation in world science. The author focused on the initial stage of the development of disciplinary theories of social technology interpretation, which allowed to reveal humanitarian content in their representations. The research introduces into Ukraine scientific circulation the names of American and Western European researchers, who laid the methodological framework for a further understanding of these social and cultural phenomena of human existence. The research claims that in the late XIX – early XX centuries the world science formed the main methodological models of understanding technology, which are relevant to this day. The first model establishes the «technology» concept in terms of the field of design and production of technical systems; the second model relies on the definition of technology as any human attempt to regulate the physical and social world. The author notes that for the first time the «social technology» concept arises in the 80's of the XIX century in the German humanists' works.*

Novelty. *For the first time, the research performed a systematic analysis of social technologies and social engineering in the context of mediological problematic, and the newest world concepts of these notions introduced into the research structure considerably extend the methodological horizons of Ukraine science of social communications.*

Practical significance. *The research results can be a methodological model for further developments in applied science and contribute to the formation of transdisciplinary theory in the study of social communication technologies.*

Key words: communication, modernization, publicity, propaganda, social technology, social work.